

TURNALARIN ÇAĐRISI

Curt Meine

Çeviren: Merve Baygür

Her ilkbahar ve sonbaharda, Wisconsin'in tepeleri, sulak arazileri ve güney merkez tarlaları boyunca (çok uzaklardan gelen) tuhaf bir muhabbet duyulur birçok kez. Başlangıç sözleri en üst notalardan gelir. Göç eden bir Kanada turnası sürüsü Uluslararası Turna Vakfı¹ üzerinden geçerek göklerden seslenir. Gitgide yükselen çığlıkları, öteki turnaların da seslerini artırır. Bu meraklı Kanada turnaları belli ki hararetle bir konuşma arayışında olduklarından, konuşmaları heyecanla bir turnadan diğere tıpkı dedikodu gibi yayılır. Yüz yirmi turnanın kafası yavaşça havaya kalkar, uzun boyunları

¹ Uluslararası Turna Vakfı (International Crane Foundation) turnaları ve onların yaşam alanlarını korumak için 1973 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Wisconsin eyaletinde Dr. George Archibald öncülüğünde kurulmuştur ve dünya çapında faaliyet göstermeyi amaçlar.

geriye doğru bükülür ve bir borazanı andıran yanık seslerini bırakıverirler. Kopardıkları yaygara etraftaki çitleri bile salları ve komşuların da dikkatini çeker. Hatta bu seslere epey aşına olan turna biyologları ve çevrebilimcilerin de bu sesi göz ardı etmeleri imkânsızdır.

Normal koşullar altında bu iletişimin gerçekleşmesi zordur. Sadece burada, turnagiller familyasının dünyadaki bütün türlerinin birarada bulunduğu bu yerde gerçekleşir. Uluslararası Turna Vakfı, turna korumacılığının dünya merkezi olarak, dünyadaki 15 turna türünün temsilcilerine ev sahipliği yapar. Bu kuşlar, Güney Amerika ve Antarktika hariç, buldukları diğer beş kıtadan özel bir çağrıyı cevaplamak üzere Amerika'nın orta batısındaki bu mütevazı yere gelirler. Bazıları "türlerinin elçileri" olarak görev aldıkları Uluslararası Turna Vakfı Halk Eğitim Tesisleri'nde bazıları ise turnaların yeniden aşılama, araştırma ve eğitim için kontrollü çiftleştirildiği yavrulama merkezindeki Turnalar Diyarı'nda kalır. (Yıllar geçtikçe, aktif olarak yaptıkları kuluçka çalışmalarını, nesli en çok tükenmekte olan iki ana türe odakladılar: Haykıran turna ve ak turna).

Sesleri birbirinden ayırt edebilme yeteneği olan insan kulağı, gittikçe yükselen yankılarının arasında familyanın değişik üyelerine ait sesleri kavrayabilir. Daha "ilkel" türlerden olan – Afrika'dan gri taçlı ve siyah taçlı turnalar- kısa ses çıkarıp gırtlaktan öterler. Daha fazla detaya sahip ve uzun trakeli olanlar–haykıran turna, Japon turnası ve Sarus turnası- daha yüksek ve berrak tonlarda ses çıkarırlar. Ak turna ve gerdanlı turnalar ise turnagillerin en yüksek perdeden öten üyeleridir. Ve bu karmaşanın içinde bir yerde, yabancı Kanada turnasının kalın ve yankılı sesleri işitilir.

Turnaların konuşmasına kulak kesilen bir insan, seslerinin altındaki melankoliyi hisseder. Ortak atalarından ayrılarak ve kendi evrim süreçlerini izleyerek asırlar geçirdikten sonra, turnalar gittikçe artan savunmasızlıkları sebebiyle şimdi yeniden buluşuyor. Bu yabancı ve esaret altındaki turnaların arasındaki dönemsel diyalog, dünyanın biyolojik çeşitlilik durumunu genel hatlarıyla temsil eder. Tüm ekosistemleri harap edildiği, türleri ve popülasyonları tehdit edildiği için, nesli tükenmekte olan türlerin kontrollü üremelerinin sağlanması daha önemli hale geldi. Ancak bu tür uygulamalar pahalıdır ve yoğun emek gerektirir. Bu programlar hayvan dostlarımızın var olduğu ve yaşamını sürdürdüğü yerleri etkileyen güçlere yönelik değildir. Turnaların kendi aralarındaki iletişimi aslında bizim kendi istişarelerimizde yankı bulur ve böylece biyolojik çeşitliliği olan çeşitli bir dünyanın nasıl sürdürüleceği, yabancı ve evcilin nasıl birlikte yaşayacağı, bakım ve koruma kültürünün nasıl geliştirileceğiyle ilgili ikilikleri bütünleştirir.

Turnalar, dünyadaki bütün kuş türlerinin arasında nesli tükenme riski en yüksek olan kuş türlerindedir. On beş türün on biri yok olma tehlikesi altındadır. (1) Yaygın olan türlerin dahi birçoğunun popülasyon ve alt popülasyonları risk altındadır. Turnaların göç şekilleri ve ekosistem gereksinimleri onları çeşitli tehditlere karşı zayıf hale getirmektedir: Sulak alanların ve çayırın azalması ve yok olması, akarsu sistemleri ve diğer tatlı sular üzerindeki artan baskılar, yasadışı yaban hayatı ticareti, yasa dışı avlanma, zehirlenme, iklim değişikliği bunlardan bazılarıdır. Çoğu yerde turnalar, buldukları ekosistemdeki ekolojik sağlığı ve çeşitliliği koruma ve iyileştirme çabalarının katalizörleri anlamına gelen “türlerinin gözdesi” rolünü üstlenmiştir.

Çoğu tür ve popülasyonun savunmasızlığına rağmen, turnalar bir bakıma, yaban hayatının nesli tükenmekte olan diğer birçok türünden daha şanslıdır. Tüm kuş âleminde, üzerinde en yoğun olarak çalışılan türler arasındadır. Dünyada mesken tuttıkları yerlerin çoğunda sevilmiş ve hatta kutsanmışlardır. Güzel görünüşleri, zarif hareketleri ve kültürel değerleri yansımaları bile bu kuşların korunması ve kollanması için özel sebepler sayılmaktadır. Turnalar, aynı zamanda, kendi vakıflarının avantajlarını da kullanırlar. 1973'te kurulmasından bu yana Uluslararası Turna Vakfı, araştırmacıların ve çevrecilerin oluşturduğu küresel bir topluluk için merkez noktası olarak hizmet vermektedir. Tüm dünyadan görevdaşlar ile beraber ya da onlar kanalıyla çalışarak, bu vakıf, çevrecilerin “*in situ*” (saha içi) programları olarak adlandırdığı, tabiat ve ekosistemlerdeki saha çalışması ile beraber laboratuvarlar, üretim ve yetiştirme tesisleri ve eğitim merkezlerinde süregelen çalışmalarını “*ex situ*” (saha dışı) düzenlemeye yardımcı olmaktadır.

Bu düzenleyici rolde, koruma, eğitim, aksiyon ve liderlik merkezlerine evrilmeye başlayan hayvanat bahçeleri için, Uluslararası Turna Vakfı onlara görülmemiş bir model temin eder. Bu vakıf, Hayvanat Bahçesi ve Akvaryum Birliği'nin 230 yetkili üyesinden biridir. (2) Ziyaretçilerinin çoğu için esasında bu vakıf bir turna hayvanat bahçesidir. Bununla birlikte, çoğu hayvanat bahçesinin tersine, Turna Vakfı bir koruma görevini üstlenmek için ortaya çıkmadı, koruma görevini adım adım yaparak işe başladı. Kuruluşundan bu yana *in situ* ve *ex situ* (saha içi - saha dışı korumalar) işleriyle bütünleşti. Aslında Turna Vakfı, yabanıl kuşlar, popülasyonlar ve ekosistemlerle ilgili çalışmalarını; beşeri kuruluşlar, tabiat ve topluluklarla ilgili olan çalışmalarını birleştirerek “*inter-situ*” (sahalararası) bir kuruluş olmaya çalışmaktadır.

İlk yıllarında Turna Vakfı, turnaların esaret altında üreme yöntemleri ve programlarına özel bir ilgi gösterdi ve yabanıl hayatta daha nadir rastlanan turna türlerinin yaşam mücadelesine sahip çıkmayı amaçlayan

güvenlik amaçlı bir sigorta poliçesi oluşturdu. Bu tarz çalışmalar aslında daha geniş koruma eylemi planının yalnızca bir parçasıdır. Nitekim Uluslararası Turna Vakfı'nın internet sayfasına bir göz atarsanız, orada liste halinde bu "hayvanat bahçesi" projesinin, her bir başlık üzerinde ayrıntılı çalışmalar yaptığı, turna popülasyonunu koruma, ekosistemlerin, yağış alanlarının ve göç rotalarının güvenliği, yerel geçimlerin iyileştirilmesi, insanları bir araya getirme, su kaynaklarının güvenliği, temiz enerjiyi teşvik, tarım alanlarında biyoçeşitliliği koruma, iklim değişimine değinme, toprak yönetimini destekleme, plan ve eylemler için bilgilendirme oluşturma, koruma liderliğinin geliştirilmesi gibi koruma programlarının birçoğunu bulacaksınız. (3) Uluslararası Turna Vakfı bir yandan "hayvanat bahçesi" görevini devam ettirirken bir yandan da ziyaretçileri korumacılığın zengin dünyasına bağlamak gibi daha büyük bir amaca hizmet eder.

Göklerden geniş biyolojik ailelerine seslenen Kanada turnaları, meraklılarıyla bir şekilde bağı kurar. 20-30 yıl kadar önce, Kanada turnalarının sesi Amerika'nın yukarı orta batısı hariç her yerdeydi. 1930'larda sayıları yalnızca birkaç düzineye inmişti ancak Wisconsin'in en uzak sulak alanlarında ısrarcı olan Kanada turnaları, şimdilerde atalarından kalma bu yaşam alanlarını geri kazandı. Eğitim, ekosistem restorasyonu, araştırma, avcılığa getirilen etkili düzenleme ve yönetim sayesinde, Wisconsin şimdilerde 12 binden fazla turnaya ev sahipliği yapıyor. Yetiştirilen turnalar komşu olan eyaletlere (Minnesota, Iowa, Illinois ve yukarı Michigan'a) sıçramış durumda. (4) Yabani Kanada turnaları göçmen umutlarını ve çağrılarını yanlarına alarak güzergâhlarına devam ediyorlar ve Turnalar Diyarı'ndaki diğer akrabalarıyla da bu yüreklendirici mesajlarını paylaşıyorlar.

Turna Vakfı'nın ilk kurulduğu zamandan beri hayvanat bahçeleri ve akvaryumlar sahalardaki çalışmaların giderek arttığı "inter-situ" bir dünyada varlığını sürdürüyor.. Hayvanların artık sadece basit bir eğlence unsuru olarak sergilenmedikleri bir yer olan hayvanat bahçeleri, insanların ve yabanılığın, eğitim ve eylemin, merakın ve bağlılığın kesişme noktası olarak gittikçe daha önemli alanlara dönüşüyor. Belki de gösterdiğimiz ilginin onları korumayı başardığı, saha içi ve saha dışı ("in-situ", "ex-situ") koruma arasındaki sınırın kaybolduğu, insanlar ve doğa hakkındaki tartışmaların iki yönde de daha özgürce akıp gidebileceği bir zamana geleceğiz. O vakte kadar, bu sınır çizgisinin ötesini karmaşık duygular ve özlemlerle; merak, hayranlık ve melankoli içinde dinleyeceğiz.

*Center for Humans and Nature resmi internet sitesinde yer alan ve yayımlanma tarihi 10 Haziran 2016 olan bu yazı, kuruluşun izni ile basılmıştır. Bkz. <https://www.humansandnature.org/the-calling-of-cranes>

NOTLAR

1. IUCN. (2015). The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2015-4. Erişim adresi: Retrieved from <http://www.iucnredlist.org>.
2. Association of Zoos and Aquariums. (2014). Retrieved from <https://www.aza.org/>.
3. International Crane Foundation. (2016). Erişim adresi: Retrieved from <https://www.savingcranes.org/our-work/>.
4. International Crane Foundation. (2016). Annual Midwest Crane Count. Erişim adresi: Retrieved from <https://www.savingcranes.org/education/annual-midwest-crane-count/>.

THE CALLING OF CRANES

Curt Meine

Several times every spring and fall, one can hear (and hear for quite a distance) an unusual family conversation across the hills, wetlands, and farm fields of south-central Wisconsin. The opening remarks come from above. A flock of migrating Sandhill Cranes will call from the skies over the International Crane Foundation (ICF). Their rolling rattle will prompt other cranes, earth-bound, to raise their voices. As the curious Sandhills drop in to pursue the discussion, excitement spreads like a rumor from crane pen to crane pen. The heads of a hundred and twenty cranes lift up, long necks bend back, and the bugles cut loose. The clamor shakes the fences and lifts the attention of neighbors. Even the resident crane biologists and ecologists, who know these voices well, take note.

The conversation would not occur under normal circumstances. And it can occur only here: the one place on the planet where all the members of the Gruidae family are present. ICF, in its capacity as the world center for the conservation of cranes, houses representatives of all fifteen of the world's crane species. From the five continents where they occur—only Antarctica and South America lack cranes—these birds have been brought to this unassuming patch of the American Midwest to answer a special calling. Some inhabit ICF's public education facilities, where they serve as "species ambassadors." Others reside in "Crane City," ICF's captive breeding center, where cranes are propagated for reintroduction, research, and education. (Over the years, active breeding efforts have come to focus mainly on the two most endangered species, the Whooping Crane and Siberian Crane.)

Amid the uproar of trumpeting cranes, the discerning human ear can make out the family's varied voices. The more "primitive" species—the Gray and Black Crowned Cranes from Africa—utter short, guttural honks. Those with more elaborate, elongated tracheas—the Whooping Crane, Red-crowned Crane, and Sarus Crane—speak out in bright, stentorian tones. Siberian and Wattled Cranes occupy the higher register. And somewhere in the din the wild Sandhill Cranes issue their course, rattling calls.

A human being eavesdropping on crane-talk picks up undertones of irony. Having spent eons diversifying from their common ancestor and following their own evolutionary paths, the cranes have now been reunited by their increasing vulnerability. This seasonal dialog between wild and captive cranes is symbolic of the situation that Earth's biological diversity in general faces. As ecosystems of all types are degraded, their processes disrupted, and their species and populations threatened, the captive breeding of endangered species has become more necessary. But such programs are expensive and labor intensive, and do not address the forces affecting the places where our fellow creatures evolved and in which they subsist. The conversation among the cranes thus echoes our own discussions about how to maintain a biologically diverse world, how to connect the wild and the domesticated, how to foster a culture of care and conservation.

Cranes are among the most endangered families of birds in the world. Eleven of the fifteen species are threatened with extinction. (1) Many populations and sub-populations of even the more common species are at risk. The size, ecosystem requirements, and migratory ways of cranes make them vulnerable to a wide range of threats: loss and degradation of

wetlands and grasslands, growing pressures on river systems and other freshwaters, illegal wildlife trade, poaching, poisoning, climate change. In many places cranes have assumed the role of “flagship species,” catalysts for efforts to protect and restore diversity and ecological health in the ecosystems where they occur.

Despite the vulnerable state of many species and populations, cranes are in a sense more fortunate than many other endangered forms of wildlife. They are among the most intensively studied families in the bird world. In most of their home places around the world, they are loved and even revered. Their beauty, behaviors, and cultural value provide special opportunities for conservation education and action. Cranes also have the benefit of their own foundation. ICF, since its founding in 1973, has served as a focal point for a global community of researchers and conservationists. Working with and through colleagues around the world, ICF helps to coordinate field work in landscapes and ecosystems—what conservationists refer to as “*in situ*” programs—and the work that goes on in labs, breeding and rearing facilities, and education centers (i.e. “*ex situ*”).

In this coordinating role ICF provides an unusual model for zoos as they evolve to become centers for conservation education, action, and leadership. ICF is one of the 230 accredited members of AZA, the Association of Zoos and Aquariums. (2) For many of its visitors, ICF is in essence a crane zoo. However, unlike most other “zoos,” ICF did not evolve to take on a conservation mission; it began with conservation *as* its mission. From its founding it has integrated *in situ* and *ex situ* work. In has sought to be, in effect, an “*inter-situ*” organization, connecting its work with wild birds, populations, and ecosystems to its work within human institutions, landscapes, and communities.

In its early years ICF devoted special attention to the development of captive breeding techniques and programs, an insurance policy aimed at securing the survival of the rarer crane species when information on their status in the wild was scarce. Such work is now a relatively small part of a much broader portfolio of conservation actions. Look on ICF’s webpage and you will find listed the many conservation programs that this “zoo” works through: safeguarding crane populations; securing ecosystems, watersheds, and flyways; improving local livelihoods; bringing people together; securing water resources; promoting clean energy; conserving biodiversity on agricultural lands; addressing climate change; championing land stewardship; building knowledge for policy and action; advancing conservation leadership. (3) While ICF’s “zoo”

function continues, it serves an expansive mission: to connect visitors to the wide world of conservation.

The Sandhill Cranes, calling out to their extended biological family, provide that connection for all who care. Only a few decades ago, the Sandhill's voice was all but stilled in the upper Midwest. Reduced to only a few dozen remnant wild birds in the 1930s, persisting in Wisconsin's most remote wetlands, Sandhill Cranes have now reclaimed this portion of their ancestral range. Thanks to a combination of education, ecosystem restoration, research, and effective hunting regulation and management, Wisconsin is now home to more than twelve thousand cranes. The breeding population has spread to neighboring Minnesota, Iowa, Illinois, and Upper Michigan. (4) As the wild Sandhill Cranes continue on their flyways, following their migratory hopes and callings, this is the encouraging message they share with their relatives in Crane City.

Zoos and aquariums increasingly exist, as ICF has from its beginnings, in an *inter-situ* world. No longer places where animals are displayed as mere objects of entertainment, zoos are becoming ever more important spaces at the intersection of the human and the wild, of education and action, of curiosity and commitment. Perhaps we will come to a time when our caring will *achieve* conservation, when the boundary between *in situ* and *ex situ* will fade and conversations about humans and nature will flow more freely in both directions. Until then, we listen across that boundary line with mixed feelings and longings, in wonder and in irony.

*This essay by Dr. Curt Meine is available online at Center for Humans and Nature webpage, and is reprinted by permission. Publication date: June 10, 2016. See <https://www.humansandnature.org/the-calling-of-cranes>

NOTES

1. IUCN. (2015). The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2015-4. Retrieved from <http://www.iucnredlist.org>.
2. Association of Zoos and Aquariums. (2014). Retrieved from <https://www.aza.org/>.
3. International Crane Foundation. (2016). Retrieved from <https://www.savingcranes.org/our-work/>.
4. International Crane Foundation. (2016). Annual Midwest Crane Count. Retrieved from <https://www.savingcranes.org/education/annual-midwest-crane-count/>.